

Kowloon: egy bűnszervezetekkel átszőtt öngazgatási közösség¹

PETZ Dávid²

Létezett egy városnegyed Hongkongban, amely évtizedekig viselte a „Föld legsűrűbben lakott része” jelzót. A csak Kowloon Walled City néven ismert terület nem mindennapi jogi és földrajzi helyzetéből adódóan egy főhatalomtól mentes, jogi normákkal és közigazgatással nem rendelkező városrészévé vált, s a kevesebb mint háromhektáros föld több tízezer ember otthona volt. Hogyan működött egy ilyen közösség, és milyen szerepet játszott ebben a szervezett bűnözés? A szerző történelmi, szociológiai és kriminológiai szempontból próbálja megválaszolni a felmerült kérdéseket, miközben igyekszik bemutatni a hétköznapi élet jellemzőit is.

Kulcsszavak: Hongkong, Kowloon, Triád, szervezett bűnözés, öngazgatás, Kína

Vajon milyen lehet az élet törvények, szabályok nélkül? E kérdésen valószínűleg egy szabálytalan parkolásért járó helyszíni bírság, egy vártnál magasabb számla, esetleg egy kedvezőtlen tartalmú hatósági döntés kézhezvétele után már mindenki elgondolkodott. Velem ez már többször is előfordult, és a hozzám hasonló „ábrándozóknak” van egy jó hírem: ilyen hely több évtizeden át létezett. Rossz hír: csak létezett.

Hongkong egyik negyedének, Kowloonnak a területén fennállt egy fallal körülvett városrész, amely sajátos jogi és földrajzi elhelyezkedéséből kifolyólag egy úgynevezett „törvények nélküli várossá” alakult, amely bármilyen közigazgatási szerv vagy jogszabály nélkül működött, és egészen a '90-es évekig ez a helyzet fenn is maradt. Tanulmányomban ezt a kevesek által ismert, de roppant érdekes területet történelmi, szociológiai, majd pedig bűnügyi szempontból szándékozom bemutatni.

Történelmi áttekintés

A bevezető gondolatok után máris felteheti magában a kérdést az olvasó: ez mégis hogyan jöhetett létre? Kowloon (magyarosítva Kaulung, mandarinul „Jiulong”-九龍) jelentése kilenc sárkány, az elnevezés eredete a települést körülvevő kilenc hegyre vezethető vissza. A Song-dinasztia idején az i. sz. 9. században az uralkodó egy pár tíz fős katonai

¹ A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Doktorandusz Önkormányzatának A Magyar Tudomány Ünnepe rendezvényorozat részeként 2017. november 22-én megrendezett, „A Haza Szolgálatában” című doktoranduszkonferenciáján elhangzott előadás szerkesztett változata.

² PETZ Dávid harmadéves, nappali tagozatos hallgató, NKE Rendésztudományi Kar, bűnügyi nyomozói szakirány. Dávid PETZ 3rd year full time university student, NUPS Faculty of Law Enforcement, Criminal Investigation specializaton orcid.org/0000-0002-8710-4237, davidpetz1996@gmail.com

helyőrséget hozott itt létre,³ amelynek célja a sókereskedelem felügyelete volt, ekkor épült fel itt egy fallal körülvett erőd is. Az események az első ópiumháború idején (1839–1842) váltak izgalmassá, ami a nyugati nagyhatalmak győzelmével végződött, s így a harcokat lezáró nanjingi békeszerződés értelmében Hongkong szigete a Brit Birodalom birtokába került.⁴ Érdekes, hogy mindössze három évvel később a britek már jogszabályi szinten léptek fel⁵ a kínai szervezett bűnözői csoportok, a triádok ellen. A második ópiumháború (1856–1860) ismét Kína vereségével zárult,⁶ és az ezt lezáró pekingi egyezmény értelmében a sziget mellett már Kowloon félszigete is brit fennhatóság alá került. A második pekingi egyezmény pedig további bővítést eredményezett: az „Új területek”⁷ 99 évre ingyenesen került bérbeadásra a Brit Birodalom részére. Ez alól egyetlen kivétel volt: Kowloon fallal körülvett erődje, amelynek megtartásához Kína ragaszkodott. Ennek ellenére egy évvel később a brit hadsereg önkényesen ezt is elfoglalta, és a városrész turistalátványossággá vált.⁸ A terület a II. világháború alatt három évig japán megszállás alatt állt, ekkor a szomszédos Kai Tak repülőtér kibővítése miatt a japán katonák elhordták a falat, mert szükségük volt az építőanyagra.⁹ A háború vége után pár évvel, 1949-ben kiáltották a Kínai Népköztársaságot,¹⁰ amely az Egyesült Királysággal vitába keveredett Kowloon (fallal már nem körülvett) városrésze felett. A végeredmény nem volt észszerű megoldás: a földrajzilag elvágott apró területet Kína nem tudta igazgatni, a briteknek pedig (akiknek objektíve volt lehetőségük) ez nem állt érdekükben, így mondhatni mindkét ország levette róla a kezét. A Kínában lezajlott rendszerváltással összefügg, hogy 1950-ben már megérkezett Kowloonba az első kétezer menekült,¹¹ akik itt telepedtek le, majd létszámuk rohamosan nőni kezdett. A népesség olyannyira megugrott az apró területen, hogy évtizedekig viselhetette a „világ legsűrűbben lakott része” jelzőt.

A történelmi folyamatok eredményeként nem véletlen, hogy az Egyesült Királyság rendelkezik Európában a legidősebb kínai közösséggel, ahova a 19. században már érkeztek bevándorlók. A Távols-Keletig elnyúló brit gyarmatok és a folyamatosan növekvő tengeri úti kereskedelem (amelyben kiemelkedő szerepe volt a Kelet-Indiai Társaságnak) hozta el az első kínai matrózokat az angol kikötőkbe, mint például Liverpoolba és a fővárosba, Londonba.¹² A kínai tengerészeket akkor kezdték el nagyobb számban alkalmazni, amikor a napóleoni háborúk idején a britekre a haditengerészet hajóinak fedélzetén volt szükség.

A Kínai Népköztársaság győzelme az ismerős hatást váltotta ki: az 1950-es évektől nagy számban érkeztek migránsok Hongkongból és Kantonból. A mai kínai közösség főként másod- és harmadgenerációs bevándorló, akiknek őseik ebben az időszakban érkeztek. A kínai vállalkozások, főleg a szolgáltatási szektorban, a következő három

³ Carney (2013)

⁴ Sinn (1987) 32.

⁵ Ordinance No. 12. of 1845 – Triads and secret societies ordinance.

⁶ Eitel (1895) 350.

⁷ *New territories.*

⁸ Sinn (1987) 36.

⁹ Sinn (1987) 40.

¹⁰ Szunomár (2003) 179.

¹¹ Sinn (1987) 41.

¹² Cambria (2007)

évtizedben elkezdték meghódítani az Egyesült Királyságot. Az 1989-es Tiananmen téri eseményeknek és Hongkong 1997-es visszacsatolásának közeledte miatt 50 ezer hongkongi család kapott brit állampolgárságot 1990-ben, hogy így valamennyire megtartsa az erejét a térségben. Hongkong a mai napig úgynevezett Különleges Közigazgatási Terület,¹³ ahol az „egy állam, két rendszer” elve érvényesül. Az 1990-es évektől viszont a volt brit gyarmatokról többen turista vagy diákvízum birtokában léptek be az Egyesült Királyság területére,¹⁴ majd ottmaradtak, másokat pedig a „kígyófejnek”¹⁵ nevezett embercsempészek juttattak be illegálisan az országba. Ennek a legfrissebb bevándorlási hullámnak népszerű kiindulópontja Fujian tartomány, ami a Magyarországon élő kínai kolónia szempontjából is fontos kibocsátó térség.

Építkezés

Az első kétezer menekült érkezése után folyamatosan és nagy ütemben érkeztek az új lakosok, akiknek természetesen fedél kellett a fejük fölé. Az 1950-es évek végére a földterület szinte teljesen beépült, a fennmaradt városi alaprাজzon szabad telket szinte csak nagyítással lehetett találni. Az 1960-as évekre jellemzővé váltak a 3-4 emeletes házak, de a fennmaradt képek alapján még teljesen elfogadhatónak látszanak az életkörülmények, amelyet a lenti ábra is szemléltet.

1. ábra: Utcakép az 1960-as években. Forrás: Lambot–Girard (2014)

¹³ „Tebie xingzheng qu” – 特别行政区

¹⁴ Dominiczak (2013)

¹⁵ Angolul „snakehead”, kínaiul pedig „shetou” – 蛇头

Viszont 1963-ban kitört az úgynevezett „építési láz”, amely során magánvállalkozók egyeztek meg a földszint vagy már létező alsóbb szintek tulajdonosaival, hogy további emeleteket húznak fel és az oda beköltöző új lakók lakbéréből közösen részesülnek. Mivel az üzlettel mindegyik fél jól járt, gombamód kezdtek kinőni a toronyházak a földből, ám ennél még jobban segíti a procedúra vizuális elképzelését az, ha egy folyamatosan növekvő tortát képzelünk el. Az építési láz az 1970-es években tetőzött, ekkor már mondhatni általánossá vált a 14 emelet magas lakóházak összefüggő látványa, amit az alábbi fotó hivatott átadni.

2. ábra: Kowloon madártávlatból az építési láz végén. Forrás: Lambot–Girard (2014)

A hatalmas ugrás megértéséhez elengedhetetlen megemlíteni a Mao Ce-tung által kezdeményezett, 1966–1976 között végbement kulturális forradalmat, aminek célja a társadalom megtisztítása¹⁶ a burzsoá elemektől,¹⁷ ez viszont hatalmas kulturális értékek megsemmisítésével és az értelmiségiek meghurcolásával, üldözésével is együtt járt, ami újabb lendületet adott a Kowloonba történő bevándorlásnak.¹⁸

¹⁶ Ezenkívül a politikai „tisztogatás” is.

¹⁷ Phillips (2016)

¹⁸ Mivel Kowloon is a Kínai Népköztársaság területe, az emberek nem vándoroltak be más országba, talán helyesebb az átvándorlás szó használata.

Visszatérve a lakóházak magasságához, feltehetjük a kérdést: miért pont a 14 emelet vált elterjedtté? Ennek oka, hogy a már említett szomszédos Kai Tak repülőtérre érkező gépek miatt az ennél nagyobb magasság már nem volt biztonságos,¹⁹ tehát külső okok, nem pedig az önmegtartóztatás vetett véget a „torta” további növekedésének.

Szociológiai jellemzők

A legelső tényező, ami a később ismertetett egyéb jellemzők okozója is egyben, az az elképzelhetetlen zsúfoltság. A *South China Morning Post* újság illusztrációja szerint²⁰ a szóban forgó terület mindössze 126 × 213 méter, ami 26 838 négyzetméter, kerekítve 2,7 hektár. Összevetésképpen: a Margit-sziget területe 86 hektár, a Városligeté pedig 100. Ebből is érződik Kowloon városnegyedének parányi mérete, amely lélekszáma viszont 1950-ben 2000, 1970-re már 10 ezer, 1980-ban elképesztő módon 30 ezerre ugrott, majd a tetőpontot 1990-ben érte el 50 ezer fővel.²¹ Utóbbi adattal kapcsolatban vannak eltérések, egyes álláspontok szerint 30 ezer fő volt a maximum,²² viszont bizonyos források 70 ezerre becsülik ezt a számot. Bármelyik is legyen igaz, a városnegyed méretének tudatában sokkolóan magas volt a népsűrűség. Ha elfogadjuk az 50 ezer fős csúcspontot, akkor beszorozva 1,8 millió fő/négyzetkilométer a népsűrűségi mutató. Hogy még jobban érzékeljük: Eger lakossága 2017-ben 54 ezer, Nagykanizsa lakossága 47 ezer fő. Képzeld el e városok teljes népességét kevesebb, mint három hektáron.

Ez a zsúfoltság természetesen meghatározta az emberek mindennapjait. A 14 emelet magas lakótömböket a talajszinten szűk járdák szelték át, amelyek mérete 1–1,5 méter között mozgott. Az összes, járdákat ábrázoló fotón feltűnhet, így ezen a képen is, hogy mindig égnek a neoncsövek.

¹⁹ Smyth (2013)

²⁰ Carney (2013)

²¹ Souppouris (2013)

²² Carney (2013)

3. ábra: Mesterséges világítással felszerelt járdák. Forrás: Lambot–Girard (2014)

Ez nem azért van, mert a képek kivétel nélkül este készültek volna, hanem azért, mert napközben nem szűrődött be természetes fény a toronyházak sikátoraiba. A rizikós kerékpározást leszámítva más közlekedési módszer nem maradt a gyalogláson kívül, az áruszállításra is vödörök, vállra vehető teherhordó rudak vagy talicskák, kis kézikocsik szolgáltak. A járdákról nyíltak a különböző lépcsőházak, amelyek szintén elég szűkösek voltak. Érdekes, hogy a talajszint felett az épületek gyakran összenőttek, így az egyik lakótömbből a másikba való átjutáshoz nem kellett lemenni a földszintre, mert a különböző összekötő folyosók, hidak vagy akár létrák segítségével ez a felsőbb szinteken akadálymentesen kivitelezhető volt. Ezt a megoldást egyfajta praktikussági ok szülte, hiszen képzeljük el azt a káoszt és zsúfoltságot (azonfelül, ami már a fejünkben van) akkor, amikor a csúcsidőben reggel és este emberek ezrei próbálják elhagyni az otthonukat vagy igyekeznek bejutni lakásukba az 1-1,5 méter széles járdákon.

A lakások felszereltsége, főleg a lakótelep kezdeti évtizedeiben, jónak számított. Bizonyos források szeretik azt emlegetni, hogy egy főre kevesebb mint egy négyzetméter jutott. Ha az 50 ezer főt elosztjuk a 27 ezerrel, akkor azt az eredményt kapjuk, hogy alig több mint fél négyzetméter jutott egy személyre. Ez az adat viszont megtévesztő lehet, hiszen a tortához hasonlító városnegyed területét kb. 14-gyel kell megszorozni, hogy megkapjuk a tényleges kihasználható felületet, és abból a járdák, folyosók, lépcsőházak és üzleti tevékenységre használt helyiségek kivonásával kapott eredményt elosztva arra jutunk, hogy egy főre kb. 6-8 négyzetméternyi lakásterület jutott. Ez természetesen így is egy nagyon alacsony érték. Egy átlagos lakás mérete 25-30 négyzetméter volt, de itt egy kétgyerekes család mellett nem ritkán a nagyszülők is helyet kaptak.²³ Általában 3 helyiséggel rendelkeztek: egy kicsi fürdőszobával, egy apró konyhával, a maradékot pedig egy minden más funkciót betöltő szoba foglalta el.

A lakásokon kívül mondhatni minden más is megtalálható volt a „tortában”: jellemzően a földszinten, az utcafrontokon működtek a különböző boltok. A földszinti nem utcafrontra nyíló, továbbá az alagsori szinten lévő helyiségekben raktárak és kis üzemek működtek, amelyek a textilgyártástól kezdve az élelmiszer-feldolgozáson keresztül a kézműves termékek előállításáig mindennel foglalkoztak. A tenger közelsége miatt a halból készült golyók az egyik legelterjedtebb ételnek számítottak, de működtek vágóhidak és húsfeldolgozó üzemek is. Az élelmiszer-ellátás és az ipari termelés mellett a szolgáltatások széles skálája is elérhető volt. Jellemzően a földszinten vagy az alsóbb emeleten fodrászatok és szépségszalonok működtek, vegyesboltok és orvosi-fogorvosi rendelők is. Ezeknek a működését nem szabta keretek közé semmilyen jogszabály, és különböző kamarák sem működtek. Az nyitott rendelőt, aki csak akart, nem voltak követelmények előírva, és nem volt hatóság, amely ellenőrzést hajtott volna végre. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy mivel a Kínai Népköztársaságban lezajló kulturális forradalom miatt az értelmiségi réteg üldözésnek és nélkülözésnek volt kitéve, az ide bevándorló személyek között gyakran ténylegesen szakképzett emberek foglaltak helyet. Ezekre a magánrendelőkre szükség volt, hiszen nem működött állami kórház,

²³ Lambot (2007)

és társadalombiztosítás sem létezett. A kowlooni városnegyedbe gyakran Hongkong más részeiről is érkeztek, akik töredékéért vehették itt igénybe az egészségügyi szolgáltatásokat. Ezek pedig széles skálán mozogtak, a modern fogorvosi székekkel felszerelt helyi rendelőkben implantátumot vagy teljes műfogsort is kapni lehetett.²⁴

A hely szűke miatt minden négyzetmétert maximálisan ki kellett használni. Mivel egy kisebb városnyi emberről van szó, több ezer gyerek is élt itt, akiknek a felügyeletét és iskoláztatását meg kellett oldani. Általában a 3-5. emeleten több lakás összevonásával alakítottak ki iskolákat és óvodákat. A bevándorló értelmiségiek között tanár-emberek is voltak, így az oktatói gárda is biztosított volt. A teljes képhez az is hozzátartozik, hogy különböző jótékony szervezetek vagy egyházak is próbáltak segíteni, mint például az Üdvhadsereg vagy Isaac Liu²⁵ tiszteletes. Liu úr iskolát, idősek otthonát és egy klinikát működtetett, és egészen a terület kitelepítéséig használta a városnegyed egyetlen történelmi épületét, a „yamen”-t, ami régen a bíróságnak adott helyet.

Visszatérve a helyiségek maximális kihasználásához: gyakran az olyan lakásokat vagy épületrészeket, amelyeket nappal például iskolaként, óvodaként vagy irodának használtak, estére átalakították. Jobb esetben szerencsejáték-barlanggá, rosszabb esetben bordélyházzá. Ezek az úgynevezett multifunkcionális helyiségek nagyon jellemzőek voltak a toronyházakban.

Felmerülhet a kérdés: ha egy „város a városban” működött Hongkongban, hogyan voltak biztosítva a közművek? Elsőként az ivóvíz, mint a legalapvetőbb emberi szükséglet biztosítását ismertetem. Kezdetben ásott kutakból nyerték a vizet, ez az 1950-es évek jellemzője. Ekkoriban még vödrökben és edényekben hordták fel a lakásokba, de a népesség és az épületek számának (na meg az emeletek számának) növekedésével ez már nem volt elegendő, ezért kutakat fúrtak és a házak tetején elhelyezett tartályba pumpálták fel a vizet. Nagyon gyakran a kutak készítői korábbi vízfordók voltak, ami kezdetekben egy külön foglalkozás volt. A fúrt kutakból pumpált vízen kívül a városnegyeden kívüli vízvezetékekre való rákapcsolódás volt a második opció, és ez jellemzően a triádok keze munkáját dicsérte. A hongkongi vezetőség is megérezte az ivóvíz problémát, ezért végül pár nyilvános kutat telepített, amelyekből vezetékes víz folyt, ám ezekből 1987-re is összesen 8 darab volt a több tízezer lakosra és több mint 600 vállalkozásra. A vezetékes vízre viszont szükség volt, már csak azért is, mert a kutak vize ihatatlanná vált, még forralás után is, így főzésre sem volt alkalmas. A kutak vízének rossz minősége elvezet a szennyvíz-menedzsment kérdéséhez, amelyet szintén a külső városvezetés oldott meg az 1970-es évektől kezdve. Az addig csak a földbe szivárgó szennyező anyagok pedig a talaj alatt egy nagy mérgező tartályként felhalmozódtak, ezzel rontva a kutak vízminőségét.

Láthatjuk, hogy egy-két évtized után a hongkongi városvezetőségnek lépéseket kellett tennie, a víz és a szennyvíz kérdése mellett pedig az elektromos áram is a „be nem avatkozás” alóli kivételek közé tartozik. A kerozinnal működtetett lámpák és tűzhelyek

²⁴ Lambot-Girard (2014)

²⁵ Lambot-Girard (2014)

nagyon veszélyesek voltak, egy esetleges tűz pedig (a tűzvédelmi előírásoknak nyoma sem volt) szinte megállíthatatlanul továbbterjedt volna. Ez történt 1953-ban, amely után a tűz elharapódzása miatt 17 ezer ember vesztette el az otthonát.²⁶ A kormányzat felfedezte az elektromos áram fontosságát is, és a *China Light and Power* 1964-es jelentése szerint az elektromos vezetékekre már így is több helyen illegálisan rákapcsolódtak. Egy 1977-es újabb tüzesetet követően a hongkongi vezetőség végül szakemberek segítségével vezette be az áramot a városnegyedbe, a vezetékek elhelyezése pedig nem kis nehézséggel járt a kaotikus alaprajzok miatt. A talajszinten meg kellett emelni a járdák magasságát, és ez alá lefektetni a kábeleket. Az egymás lakásán átfutó, keszkeksza hálózat kiépítése pedig nem kevés vitával járt a lakókkal.²⁷

A kínai szervezett bűnözői csoportok története, szerkezete és szervezeti kultúrája

A város nemcsak a sajátos földrajzi és jogszabályi helyzetével (pontosabban utóbbi hiányával), hanem az infrastruktúrájával is kedvező lehetőséget biztosított a bűnöző elemeknek. A kínai szervezett bűnözés három szintre osztható. A legelső szintet az úgynevezett utcai bandák²⁸ képviselik, amelyek történelme az 1950-es évekre nyúlik vissza, helyileg pedig az Egyesült Államok nyugati partvidékére. Általában frissen érkezett, jövőkép nélküli fiatal bevándorlókat tömörített, és az utcai bandák gyakran álltak kapcsolatban a középső szintet képviselő tongokkal. Utóbbiak történelme megközelítőleg 100 esztendővel korábbra, az 1850-es évekre datálható, területileg pedig szintén az USA nyugati partvidéke a születési helyük. A tongok szintén Kínából érkezettek, kereskedőket és üzletembereket tömörítő csoportok voltak, amelyek kölcsönös segítségnyújtási és önvédelmi szervezatként funkcionáltak.²⁹ Az imént ismertetett két szint viszont sem időpontilag, sem helyszíniileg nem kapcsolódik Kowloonhoz, csak annyiban, hogy az Egyesült Államokba induló migránsoknak fontos gyülekező- és kibocsátóközpontja volt Hongkong.

A téma szempontjából a legrelevánsabbak a felső szintet képviselő triádok, ezért ezeket részletesebben is ismertetem. A legelterjedtebb vélemény szerint 1674-re, a Qing-dinasztia hatalomátvétele után pár évtizeddel későbbre datálható a kialakulásuk. Más álláspontok a Krisztus utáni évszázad első felére, míg egyesek az I. és II. világháború közötti időszakra vezetik vissza keletkezésüket. A szervezett bűnözéssel való azonosításuk később jelent meg, kezdetben politikai céllal működő titkos társaságok voltak, amelyek célja a Qing-dinasztia megdöntése és a Ming-dinasztia restaurációja.³⁰ Ennek érdekében számtalan kisebb és nagyobb volumenű felkeléseknek³¹ aktív

²⁶ Smart (2006)

²⁷ Lambot-Girard (2014)

²⁸ Kelly-Chin-Schatzberg (1994) 217–220.

²⁹ Kelly-Chin-Schatzberg (1994) 214.

³⁰ Ezt tükrözi jelmondatuk, a „*fan Qing fu Ming*” – 反清复明 is, amelynek jelentése „ellenezd a Qing-et, restauráld a Ming-et”.

³¹ Gier (2014) 226.

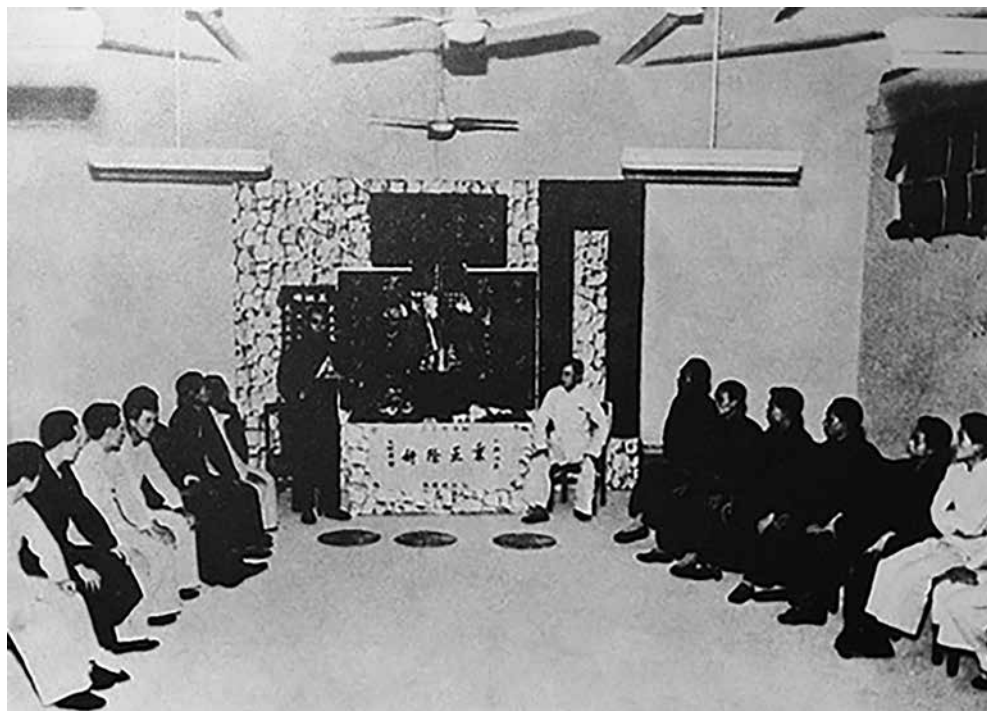
résztvevői, támogatói, akár kezdeményezői voltak. Az évszázadok folyamán egyfajta Robin Hood-imidzset kiépítő titkos testvériségek tagjai között megjelentek köztörvényes bűnözők is, viszont a triádok szervezett bűnözéssel való azonosítása főleg a két világháború közötti Kína viharos időszakára tehető.

A szervezeti felépítésük sajátos, a triád legfelső vezetője egy *Shan Chu* nevű személy, szó szerinti jelentése „hegyi mester”. A szervezeten belül egyfajta despotaként funkcionál, ő mondja ki a végső szót a belügyekben, szervezeten kívüli kérdésekben, a gazdasági és pénzügyi témákban is. Második a rangsorban a *Fu Shan Chu*. A Fu szó az „al” vagy „helyettes” megnevezésére utal, tehát rá alvezérként tekinthetünk. A harmadik szintet két érdekes tisztségviselő jelenti. Az egyik a *Heung Chu*, azaz a „Tömjénmester”. Ő egyfajta papként funkcionál, és szerepe a különböző rituálék, mint például a beavatási ceremóniák levezetése, és a csoport spirituális vezetése. A másik a *Sin Fung*, az „Élharcos”, akinek feladata a „birodalom” kiterjesztése, viszont nem ő a katonák vezetője. A negyedik lépcsőn helyezkedik el a *Pak Tsz Sin*, a „Fehér Papírlegyező”, ő a szervezet kvázi gazdasági igazgatója és személyügyi vezetője. A *Hung Kwan*, azaz a „Vörös Cölöp” a katonák vezetője, ő tervezi és vezeti a harcokat az ellenséges szervezetekkel szemben. Üresedés esetén ebből a pozícióból kerül ki leggyakrabban a *Shan Chu*. A *Choi Hai*, fordításban a „Fűszandál” a legfőbb hírvivő, aki közvetít a titkos társaság és a kívülálló egyének, szervek között, azaz egyfajta kiemelt diplomata szerepét tölt be. Hatáskörébe tartozik az üzenetek átadása, találkozók megszervezése, az érintettek értesítése, felek közötti közvetítés. Viszont nem ő a szervezet „külpolitikájának” meghatározója, a terjeszkedés például az Élharcos feladata, de ebben is a *Shan Chu* mondja ki az utolsó szót.

A hierarchia legalján állnak a *Blue Lantern*, vagyis „Kék Lámpás” nevet viselő személyek. Ők leginkább tagjelöltekként határozhatóak meg, akik hűséget fogadtak a triádnak, de még nem mentek át a Hung Mun szertartáson, ami egy beavatási rituálé a teljes értékű taggá váláshoz. Ezután lesznek általános tagok, vagyis 49-esek.³²

Egy triád vezetőinek gyűlését örökítette meg az alábbi fotó. A neonlámpákból és ventilátorokból látszik, hogy bár már jócskán a 20. században járunk, még mindig a tradicionális öltözetüket viselik.

³² Tat-wing (2001) Appendix B, Appendix C.

4. ábra: Egy triád vezetőinek gyűlése. Forrás: Lambot–Girard (2014)

A csoport működésének legfontosabb szabályzata 36 parancsolatot tartalmaz, amely három viszonyrendszerre terjedt ki: a tagok közötti, a tag és a szervezet közötti, továbbá a tag és más tagok családja közötti kapcsolatra.³³ A rendelkezések a tagok között megtiltanak minden jellegű testi vagy vagyoni sérelemokozást, az árulást, továbbá figyelmeztetési kötelezettséget írnak elő arra az esetre, hogyha egy tagot keresnek a hatóságok, és kötelező a kölcsönös segítségnyújtás. Egyes szabályok a szervezet iránti feltétlen hűséget, őszinteséget, becsületességet és akár a büntetés elfogadása árán történő titoktartást írják elő. A triád tagok családjával kapcsolatban is kötelező a segítségnyújtás fizikálisan és anyagilag, továbbá külön védik a női hozzátartozókat. Fontos, hogy a családtagok sem tudhatnak a triád belső ügyleteiről. Minden egyes szabály megszegését a „jogalkotó” halálbüntetéssel szankcionálja.

Peter Yam Tat-wing szerint a triádok szerkezete mára átalakult,³⁴ a modern változatban a tradicionális tisztségek eltűntek vagy megváltoztak, a szerkezet kevésbé militarista és hierarchikus. Szervezeti kultúrájukban a titokzatosság fontos szerepet tölt be. Mr. Tat-wing³⁵ tanulmányában azt írja, hogy az ezt szolgáló különböző

³³ Black (1992) 86.

³⁴ Tat-wing (2001) 33.

³⁵ Korábban a hongkongi rendőrfőnök műveleti helyettese.

ceremóniák, szokások mára háttérbe szorultak vagy leegyszerűsödtek, viszont a triádok mégis próbálják fenntartani az őket körülengő misztikumot.³⁶

A Kínai Népköztársaság kikiáltása után (1949) a Kínai Kommunista Párt kegyetlenül fellépett a triádok, vagy kínai nevén „fekete társadalmak” (*hei shehui* – 黑社会) ellen. A legtöbb triád Tajvan szigetére, Makaóra és Hongkongba menekült. Természetesen más országok is népszerűek voltak – például Egyesült Államok, Egyesült Királyság –, de általában előbbi három volt a földrajzi mobilitás első lépcsője.

A bűnszervezetek elleni szigorú politikai fellépéssel párhuzamosan, klasszikus rendészeti módszerekkel folyt a rendőrség és a titkosszolgálatok által a szervezetek, társaságok szabad lábán maradt tagjainak elűldözése az országból. A nagyságrendet jól mutatja, hogy ezt követően mintegy 300 ezer triád tagról beszélhetünk Hongkongban. Korábban is jelentős volt a jelenlétük a városállamban, a két világháború között több mint 300 triád társaság létezett, napjainkban még mindig 50 szervezetről beszélhetünk, amelyből 14 rendszeresen kerül a hatóságok látókörébe.³⁷ Érdekes viszont a kínai mondás, miszerint: „*zai Zhongguo meiyou heishehui, danshi you hongshehui*” – „Kínában nincs fekete társadalom, viszont van vörös társadalom”.³⁸

Triádok tevékenysége

A Hongkongba érkező triádoknak szinte tálcán kínálta magát a lehetőség, hogy ebbe a városi dzsungelbe bevessék magukat, amellyel szemben a hongkongi hatóságok részéről a non-intervenció elve érvényesült. A szerencsejáték és a prostitúció a mindennapok részévé vált, ezenkívül az élet és testi épség, továbbá a vagyon elleni erőszakos bűncselekmények is elszaporodtak. A legfontosabbnak azonban a kábítószer-kereskedelmet tartom, amely a mai napig globális szinten a legnagyobb hasznot hajtó illegális tevékenység, amelyet a fegyverkereskedelem és az új felszálló kategória, a kiberbűnözés követ. A kowlooni városnegyed egyik utcáját a beszélt nyelvben csak „Heroin-sétánynak” nevezték,³⁹ és a különböző ópiumbarlangok is átszótták a város szövetét. Utóbbiakat a nem helyiek és a külföldiek is látogatták. Egy ópiumbarlangot szemléltet az alábbi ábra, amelyen megfigyelhető a Qing-dinasztia alatt jellemző férfi hajviselet, annak ellenére, hogy a kép 1950-ben készült.

³⁶ Tat-wing (2001) 34.

³⁷ Chu (2005)

³⁸ 在中国没有黑社会，但是有红社会

³⁹ Lunde (2005) 115.

5. ábra: Ópiumbarlang az 1950-es évekből. Forrás: Lambot–Girard (2014)

Az ópium Kína történelmében már kétszer is katonai konfliktushoz vezetett, az első és a második ópiumháború formájában. A Kínai Népköztársaság pedig vasszigorral lépett fel a kábítószer ellen, a jelenleg hatályos kínai büntető törvénykönyv⁴⁰ szerint is kiszabható (1000 gramm fölötti heroin esetében) a készítésért, csempészésért, szállításért és kereskedelemért a halálbüntetés. Az 1950-es években még szigorúbb szabályok, és az effektív állami fellépés miatt a triádoknak el kellett hagyniuk az anyaországot, rengetegen ide helyezték át bűnös tevékenységüket. A kábítószer-kereskedelem szempontjából előnyös a Thaiföld–Laosz–Mianmar határainak találkozásánál elhelyezkedő, „arany háromszögnek” nevezett elszeparált terület,⁴¹ amely a legnagyobb ópiumot termelő terület volt, amíg Afganisztán meg nem előzte a rangsorban.

⁴⁰ Criminal Law of the People's Republic of China, Order of the President (Jiang Zemin) of 1997, No. 83., Article 347.

⁴¹ Gluckman (1995)

A triádok szerepe az öngazgatásban

A triádokkal kapcsolatban Kowloon esetében nem csak a kábítószer-kereskedelemre, a prostitúcióra vagy a szerencsejátéokra kell gondolnunk. A kínai szervezett bűnözés másik jellemző vonása, a védelmi pénzek szedése is rendszeres volt, továbbá a teljes hatósági kontroll nélkül működő ingatlanpiacon is teret nyertek. Ami viszont máshol nem mondható el róluk, az a közművek igazgatásának irányítása. A már említett non-intervenció alóli kivételek közé tartozik a vezetékes víz- és áramellátás, továbbá a szennyvíz és szemétszállítás megoldása. Előbbi kettő esetében gyakran a triádok már korábban rácsatlakoztak a föld alatt futó csövekre, viszont a hongkongi kormányzat által bevezetésre kerülésük után a közművek igazgatása nem volt meghatározott. Így ezekre is rátelepedtek a triádok, és a minden ember számára létszükségletnek számító szolgáltatásokkal egy hatalmas piacot nyertek. Az ingatlanpiacon való megjelenésük esetében az áram- és vízellátás biztosításával tették csábítóvá lakásaikat. A triádok vezetékes vizével a magánvállalkozók próbálták pumpás kútjaikkal felvenni a versenyt, viszont a triádok szabályokat hoztak a meghatározott árakról és áremelésekről, amihez erősen ragaszkodtak. Ezt mutatja egy triádvezető nyilatkozata is 1980-ból: „Ha bárki az áremelés elleni tiltakozás élére áll, azt feldaraboljuk a tömeg előtt.”⁴² A nem szokványos piacsabályozási eszköz megtette a hatását, és amikor már érezni lehetett a városnegyed közelgő végét, a triádok eladták vagy áttelepítették üzleti tevékenységüket máshova, de a vízmenedzsmentről nem mondtak le. A több tízezer lakos és megközelítőleg 600 üzem kutakból való ellátása lehetetlen, és valószínűleg a hongkongi vezetőség szemet hunyt a törvénytelen vagy törvényen túlmutató eszközökkel megoldott kérdésben Kowloon esetében.

Egyes beszámolók szerint a rendőrség csak rohamosztagokkal és csapatszállító járművekkel mert behatolni a negyedbe – mint kiderült, ez nem teljesen igaz. Rendszeres járőrtevékenység zajlott a városban, a *City of Darkness* című könyv készítői⁴³ pedig egy volt járőr tapasztalatait is megírták, aki idős- és gyermekkorú prostituáltokról és rengeteg ópiumfüggőről számol be. Az interjúban azt állítja, hogy a város minden részét bejárták a járdától a tetőig, és tisztában voltak a bűnügyi helyzettel. Viszont a közművek mellett a rendvédelemben is kvázi részt vettek a triádok, az interjúalany beszámol arról, hogy Chan Sup, a Sun Yee On triád vezető beosztású tagjának többször is segítségét kérték „bizonyos problémák megoldásában”, és olyan is előfordult, hogy a rendőrök a negyedbe való belépése nélkül a triádok intézkedtek. Erre példaként bizonyos kábítószerrel kapcsolatos rajtaütéseket említ, amikor is a triádok ezt végre is hajtották és biztosították a rendőrségnek a célszemély átadását. Egyes esetekben pedig a kapcsolati háló ellenére is tehetetlen volt a rendőrség. Ez az együttműködés viszont mind törvényességi, mind pedig észszerűségi dilemmákat felvet.

⁴² Lambot–Girard (2014)

⁴³ Ian Lambot és Greg Girard 1999-ben kiadott könyve, akik évekig tanulmányozták Kowloon Walled City történelmét. A könyvtári és levéltári kutatásaik mellett 32 mélyinterjút és több mint 320 fotót készítettek a városnegyedről annak lebontása előtt. 1990-ben egy rendőrrel készítettek interjút, aki 1985–90 között járta Kowloon utcáit.

Kowloon pusztulása

A növekvő zsúfoltág és bűnözés miatt a városnegyed helyzete folyamatosan romlott, és érdekes módon végül a Kínai Népköztársaság és az Egyesült Királyság közösen döntött arról, hogy ezt a városrészt fizikálisan fel kell számolni a probléma végleges megoldása érdekében.⁴⁴ A lakosság kitelepítése 1991-ben kezdődött meg és egy évig tartott. Az itt élők kártalanítására 2,7 milliárd hongkongi dollárt⁴⁵ költött a kormány,⁴⁶ mégis volt olyan, aki annyira ragaszkodott régi lakásához, hogy erőszakkal kellett kilakoltatni. Ezután 1993 és 1994 között lebontottak minden épületet, helyük zöldfelületté vált, és a *Kowloon Walled City Park* nevet viseli. A városrész épületei közül az egyetlen történelmi építmény, a „yamen”, a korábbi bírósági épület maradt fenn. Ezenkívül egy fémből készült makett állít még emléket a múltnak. Hongkong 1997. július 1-jén pedig újra a Kínai Népköztársaság felségterülete lett, ezzel véget ért a 99 évre szóló ingyenes bérleti szerződés, egyben a 156 esztendőös brit jelenlét.

Kowloon hatása és emlékezete

A már említett bírósági épületen és maketten kívül a médiában és a térség lakosságának köztudatában még jelen van az egykori zsúfolt városrész. Taishiro Hoshino, japán művész először csak kisméretű replikákat készített⁴⁷ róla, majd végül csapatával a postaládáktól kezdve a falfirkákig hiteles másolatot produkált, amely a *Kawasaki Warehouse* nevet viselő szórakoztatóközpont lett Japánban. Még a szemetet is Kowloonból exportálták.⁴⁸ Rajta kívül filmrendezőket is megihletett a környezet, a *Véres játszma* c. film forgatásához még a lebontása előtt felhasználták a helyszínt, de a *Batman: Kezdődik* c. film rendezője, Christopher Nolan is merített innen bizonyos jelenetekhez. A városnegyed továbbá megjelent már videojátékokban és a *City of Darkness* nevű képregénysorozatban is, a felszámolása előtt pedig több fotós is bejárta, hogy dokumentálja az utókornak.

⁴⁴ Habár valószínűleg nem az államok közötti harmónia vagy az önzetlenség szülte ezt a megállapodást, hanem az, hogy a Kínai Népköztársaság jól járt azzal, hogy a régi kormány végzi el a feladatot, hiszen pár év múlva visszakerül hozzá egész Hongkong.

⁴⁵ Jelenleg 1 HKD = 32 HUF, de természetesen figyelembe kell venni, hogy az infláció miatt az összeg a '90-es években jóval többet ért, mint napjainkban.

⁴⁶ Kitching (2016)

⁴⁷ Lambot-Girard (2014)

⁴⁸ Campbell (2013)

Záró gondolatok

Hongkong ezen miniatűr, de annál érdekesebb világa rengeteg történetet rejt magában. Ezeket részben sikerült feltárni, viszont így is csak a téma felszínét kapargatjuk. Erre a sajátos városnegyedre tekinthetünk úgy, mint egy hatalmas volumenű társadalmi kísérletre. Mi történik akkor, ha nem létezik államapparátus, ha az állam elengedi az emberek kezét? Kowloon történelme rávilágít arra, hogy ez akár működhet is, bár azokat a körülményeket, amelyek között a lakosság töltötte mindennapjait, nehezen lehet emberinek nevezni.

A sokszor *törvények nélküli városként* emlegetett városnegyed, mint a Kínai Népköztársaság területe, rendelkezett jogszabályi háttérrel, viszont ezek területi hatálya nem érvényesült. A földrajzilag elvágott, aprócska terület kezdetben tényleg irányítás nélküli volt, ám a lakosság robbanásszerű növekedése magával vonta a szervezés és a településigazgatás igényét. Ez valamelyest sikerült is, ám a végeredményt nem nevezhetjük önkormányzatnak, hanem egyfajta informális öngazgatásnak, amelyet a szervezett bűnözői csoportok gyakoroltak.

A történelem rávilágít arra is, hogy létrejöhet egy ilyen öngazgató közösség, ami akár lehet önellátó is (a kettő nem ugyanaz), de e példa vonatkozásában már csak földrajzi adottságok és a roppant magas népsűrűség miatt is lehetetlen az, hogy egy ténylegesen elszigetelt, autonóm csoportról beszéljünk. A városrész szociológiai jellemzésében kifejtettek tükrében láthatjuk, hogy a non-intervenció elve alól több kivétel is akad. Ezek viszont főleg az olyan kockázatok, mint például egy tűzvész, mérgezés vagy járvány kitörése miatt születtek, a szükségek és a megelőzés elve szülték, ám a kormányzat a szolgáltatások igénybevételének lehetőségén túl többet nem adott. Mind az ingatlanok, mind a közművek, vagy akár a rendvédelem területén is jelentős térhez jutottak a szervezett bűnözői csoportok, amely helyzet a jogállamisággal vagy a jogbiztonsággal köszönő viszonyban sincs, de szemet hunytak felette.

IRODALOMJEGYZÉK

- Chu Yio Kong (2003): Hong Kong triads after 1997. *Trends in Organized Crime*, Vol. 8. No. 3. 5–12.
- Black, David (1992): *A kínai maffia – Jönnek a triádok*. Budapest, Háttér Kiadó.
- Eitel, E.J. (1895): *Europe in China*. London, Luzac & Company.
- Lambot, Ian (2007): *Life in Kowloon Walled City*. United Kingdom, Watermark.
- Lunde, Paul (2005): *Titokzatos alvilág – A nemzetközi bűnszervezetek működése belülről*. Budapest, Aréna Kiadó.
- Nicholas F. Gier (2014): *The origins of religious violence: An Asian Perspective*. London, Lexington Books.
- Robert J. Kelly – Ko-Lin Chin – Rufus Schatzberg (1994): *Handbook of Organized Crime in the United States*. Westport, Greenwood Press.
- Sinn, Elizabeth (1987): Kowloon Walled City: Its origin and early history. *Journal of the Royal Asiatic Society Hong Kong Branch*, Vol. 27. 30–46.
- Smart, Alan (2006): *The Shek Kip Mei Myth: Squatters, Fires and Colonial Rule in Hong Kong*. Hong Kong, Hong Kong University Press.

- Szonomár Ágnes (2003): Kína, avagy a XXI. század szuperhatalma. *Tudományos Közlemények*, 3. évf. 2. sz. 175–197.
- Yam Tat-wing, Peter (2001): Triads. In Mikinao Kitada ed.: *United Nations Asia and Far East Institute for the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders Resource Material Series*, No. 58. Tokyo, UNAFEI.

Internetes források

- Cambri, Jak (2007): *Overseas Chinese in UK*. Forrás: www.chinatownology.com/overseas_chinese_uk.html (2017. 08. 15.)
- Campbell, Kelsey (2013): *Hong Kong's Infamous Kowloon Walled City Rebuilt as Amusement Park*. 2013. 09. 16. Forrás: gizmodo.com/hong-kongs-infamous-walled-city-recreated-as-a-japanes-1325344791 (2018. 01. 13.)
- Carney, John (2013): *Kowloon Walled City: Life in the City of Darkness*. 2013. 03. 16. Forrás: www.scmp.com/news/hong-kong/article/1191748/kowloon-walled-city-life-city-darkness (2017. 12. 20.)
- Dominiczak, Peter (2013): *Most immigrants to the UK now come from China, figures show*. 2013. 11. 28. Forrás: www.telegraph.co.uk/news/uknews/immigration/10480785/Most-immigrants-to-the-UK-now-come-from-China-figures-show.html (2017. 08. 15.)
- Gluckman (1995): *Where has all the opium gone?* Forrás: www.gluckman.com/BurmaBorder.html (2018. 01. 12.)
- Kitching, Chris (2016): *Inside the fortress city*. 2016. 05. 22. Forrás: www.dailymail.co.uk/travel/travel_news/article-3600482/Kowloon-Walled-City-blighted-overcrowding-poverty-crime.html (2018. 01. 12.)
- Lambot, Ian – Girard, Greg (2014): *City of Darkness-Revisited*. Forrás: cityofdarkness.co.uk/category/the_book/ (2018. 01. 13.)
- Phillips, Tom (2016): *The Cultural Revolution: all you need to know about China's political convulsion*. 2016. 05. 11. Forrás: www.theguardian.com/world/2016/may/11/the-cultural-revolution-50-years-on-all-you-need-to-know-about-chinas-political-convulsion (2018. 01. 13.)
- Smyth, Sara (2013): *Incredible pictures show exactly why the world's most dangerous airport in Hong Kong was shut down 15 years ago*. 2014. 08. 30. Forrás: www.scmp.com/magazines/post-magazine/article/1581649/kowloon-walled-citys-fight-exist (2018. 01. 09.)
- Souppouris, Aaron (2013): *Life in Kowloon Walled City, the self-sustaining city of darkness*. 2013. 04. 20. Forrás: www.theverge.com/2013/4/20/4245414/life-in-kowloon-walled-city-the-self-sustaining-city-of-darkness (2018. 01. 09.)

Jogforrások

- Criminal Law of the People's Republic of China, Order of the President (Jiang Zemin) of 1997, No. 83., Article 347.
- Ordinance No. 12. of 1845 – Triads and secret societies ordinance

ABSTRACT

Kowloon: Self-governing Community Interwoven with Organized Crime

PETZ Dávid

A small part of a district of Hong-Kong used to be the most densely populated area in the world. It was called "Hong-Kong Walled City", and because of its particular legal and geographical position, it became a place without administration, without laws and rules. The area without regulations, which was smaller than 3 hectares, was the home of tens of thousands of people. How could a community like that exist and what role did the organized crime groups play in its life? The author tries to answer these questions from the perspective of history, sociology and criminology, and in the meanwhile, introduce the specifics of everyday life as well.

Keywords: Hong-Kong, Kowloon, Triads, organized crime, self-management, China